

GÜNAHLAR VE İMAN*

Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Ve's-salâtu ve's-selâmü alâ hayri halkihî seyyidinâ muhammedin ve âlihî, ve sahibihî ecmaîn... Ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn...

Emmâ ba'd: Fa'lemû eyyühe'l-ihvân, feinne efdale'l-hadîsi kitâbu'llâh, ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ muhammedin salla'llâhu aleyhi ve sellem, ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ, ve külle muhdesetin bid'ah, ve külle bid'atin dalâleh, ve külle dalâletin ve sâhibehâ fî'n-nâr... Ve bi's-senedi's-sahîhi'l-muttasılı ile'n-nebiyyi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

لَا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَشْرَبُ
الْخَمْرَ حِينَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَسْرِقُ
السَّارِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَنْتَهَبُ نَهْبَةً
ذَاتَ شَرَفٍ يَرْفَعُ النَّاسُ إِلَيْهِ فِيهَا أَبْصَارَهُمْ حِينَ
يَنْتَهَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَغُلُّ أَحَدَكُمْ حِينَ يَغُلُّ
وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَإِيَّاكُمْ إِيَّاكُمْ

(حم.م.ق.ن.ع.ن أبي هريرة)

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

RE. 488/1 (*Lâ yeznî'z-zânî hîne yeznî, ve hüve mü'minün; ve lâ yeşrebü'l-hamre hîne yeşrebühâ, ve hüve mü'minün; ve lâ yesriku's-sâriku hîne yesriku, ve hüve mü'minün; ve lâ yentehibü nühbeten zâte şerefin, yerfeu'n-nâsü ileyhi fîhâ ebsârahüm hîne yentehibühâ, ve hüve mü'minün; ve lâ yegullü ehadüküm hîne yegullü, ve hüve mü'minün; feiyyâküm iyyâküm.*)

Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.

Aziz ve muhterem cemaat-i müslimîn!

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin selâmı ve rahmeti ve ikramı veihsanı dünya ve âhirette cümlenizin üzerine olsun...

Peygamberimiz Efendimiz Muhammed-i Mustafâ SAS Hazretleri'nin mübarek hadîs-i şerîflerinden bir demet okumak üzere bir araya cem olduk, geldik. Okuyacağımız hadîs-i şerîfler *Râmûzü'l-Ehâdîs* isimli hadis kitabının 488. sayfasının başından itibaren.

Rabbimiz Peygamber Efendimiz'in şefaatine cümlemizi nail eylesin... Sünnetine sarılıp, sünnetini ihya eyleyip, şehid sevapları almayı cümlemize nasib eylesin...

Bu hadîs-i şerîflerin okunmasına ve izahına başlamazdan önce, Peygamber Efendimiz'in rûhi pâkine hediye olsun diye ve onun cümle âlinin ve ashabının ve etbainin, ahbabının ruhlarına ve sâir enbiyâ ve mürselînin ervahına, cümle ulemânın ve meşâyihimizin, mürşidlerimizin, sadât u meşayih-i turuk-u aliyyemizin ruhlarına ve hassaten kendisinden feyz aldığımız Hocamız Muhammed Zâhid-i Bursevî'nin ruhuna;

Kitabını okuduğumuz Ahmed Ziyâüddîn-i Gümüşhanevî hazretlerinin ruhuna, bu hadîs-i şerîfleri bize nakil ve rivayet eylemiş olan hadis alimlerinin ve râvilerin ruhlarına;

Bu beldeleri fetheden fatihlerin, şehidlerin, gazilerin ruhlarına, cümle hayır ve hasenat sahiplerinin ve camiimizin bânisi İskender Paşa'nın ruhuna; camimizin ve tecdid ve tamiriyle meşgul olanların ruhlarına;

Uzaktan yakından bu hadîs-i şerîfleri dinlemek üzere şumescide toplanmış bulunan siz kardeşlerimizin ahirete göçmüş bütün sevdiklerinin ve yakınlarının ruhlarına hediye olsun diye; ayrıca bizler de Rabbimiz'in rızasına uygun yaşayıp huzuruna sevdiği, razı olduğu kullar olarak varalım diye bir Fâtiha üç İhlâs- ı Şerîf okuyup öyle başlayalım, buyurun:

.....

a. Günah İşlerken İmanın Uzaklaşması

Metnini az önce okumuş olduğumuz hadîs-i şerif Ebû Hüreyre RA'dan rivayet olunmuş. Daha başka râvilerden de muhtelif kitaplar kaydetmişler.

Peygamber SAS Hazretleri buyuruyor ki:¹

¹ Buhârî, *Sahîh*, c.XXI, s.22, no:6274; Müslim, *Sahîh*, c.I, s.187, no:86; Neseî, *Sünen*, c.XV, s.34, no:4787; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.XI, s.423, no:3926; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.139, no:25132; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.I, s.414, no:186; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.IV, s.267, no:7128; Taberî, *Tehzîbü'l-Âsâr*, c.VI, s.473, no:1911; Beyhakî, *Sünenül-Kübrâ*, c.X, s.186, no:20542; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XI, s.246, no:6364; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.261, no:1310; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.364, no:3070; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVII, s.157, no:17815.

لَا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَشْرَبُ
الْخَمْرَ حِينَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَسْرِقُ
السَّارِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَنْتَهَبُ نُهْبَةً
ذَاتَ شَرَفٍ يَرْفَعُ النَّاسُ إِلَيْهِ فِيهَا أَبْصَارَهُمْ حِينَ
يَنْتَهَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَغُلُّ أَحَدَكُمْ حِينَ يَغُلُّ
وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَإِيَّاكُمْ إِيَّاكُمْ

(حم.م.ق.ن.ع ن أبي مريرة)

RE. 488/1 (*Lâ yeznî'z-zânî hîne yeznî, ve hüve mü'minün; ve lâ yeşrebü'l-hamre hîne yeşrebühâ, ve hüve mü'minün; ve lâ yesriku's-sâriku hîne yesriku, ve hüve mü'minün; ve lâ yentehibü nühbeten zâte şerefin, yerfeu'n-nâsü ileyhi fîhâ ebsârahüm hîne yentehibühâ, ve hüve mü'minün; ve lâ yegullü ehadüküm hîne yegullü, ve hüve mü'minün; feiyyâküm iyyâküm.*)

(*Lâ yeznî'z-zânî hîne yeznî, ve hüve mü'minün*)
“Zinâ eden kimse, zinâ ederken mü'min değildir.” Mü'min olarak zinâ etmez. İmanı çıkar gider de o günahı öyle yapar insan.

(*Ve lâ yeşrebü'l-hamre hîne yeşrebühâ, ve hüve mü'minün*) “İçki içen insan, içkiyi içtiği esnada mü'min değildir.”

(*Ve lâ yesriku's-sâriku hîne yesriku, ve hüve mü'minün*) “Hırsızlık yapan insan, hırsızlığı

yaptığı esnada mü'min değildir.” (Ve lâ yentehibü nühbeten zâte şerefin, yerfeu'n-nâsü ileyhi fîhâ ebsârahüm hîne yentehibühâ, ve hüve mü'minün) Yağmacılık yapan, başkasının malını nehb u gâret eyleyen kimse, herkes kendisinin gözlerinin içine bakıp dururken ve o da böyle mevki, itibar sahibi bir kimse iken bu yağmacılığı, bu devlet malını veyahut millet malını, başkasının hakkını yağmalarken mü'min olarak yağmalamaz.”

Bu günahları işlerken, insanın imanı olsa mâni olurdu, imanı yoktur o esnada... Başka bir rivayette buyurmuş ki Efendimiz ilave olarak:

(Ve lâ yegullü ehadüküm hîne yegullü, ve hüve mü'minün)”Sizden birisi ganimetten bir şey çaldığı esnada mü'min değildir. (Feiyyâküm iyyâküm) Aman sakının, aman sakının, bu günahlara düşmeyin!” diye Efendimiz tavsiye buyurmuş.

Muhterem kardeşlerim! İnsan günahları neden işliyor?

İnsan günahları, nefsine mağlup olduğu, şeytana uyduğu için işliyor. İnsanın en büyük düşmanı nefsidir. Kendi içindeki nefsidir. Çünkü insana günah işletir, helâkine sebep olur. Şeytana uydurtur, helâkine sebep olur. Onun için bu nefsi haklamamız lâzım! Bu nefsin hakkından gelmemiz lâzım! Bu nefsi pak etmemiz, temizlememiz, terbiye etmemiz lâzım, yola getirmemiz, hizaya sokmamız lâzım. Canı çekse de, istese de günahlara yanaşmayacak bir irade kazanmamız gerekiyor.

Nasıl kazanacağız?

İslâm dininin özelliği en yüksek, en zor işleri, gayeleri, vasıtaları gayet güzel seçmiştir, herkesin kâbil-i tatbik öğrenip yapması mümkün olan vasıtalarla, çarelerle sağlamıştır. İnsanın nefsini terbiye etmesi, nefesine hâkim olması için dinimizde el- hamdü lillâh çok hükümler vardır. Bu nefis yola gelmeyen bir nefis değildir. Evet, nefs-i emmâredir, insanlığa kötülükleri emreden, insanları yanlış yollara düşüren, insanlara günahları işleten nefsidir ama fıs fıs içinden o kötülükleri ister. İnat edip tutturur ille de şunu isterim diye ama bunu terbiye etmek de mümkündür.

Onun için, her birimiz günahlardan kurtulmamıza vesile olsun diye bu nefsin terbiyesine önem vermeliyiz. Yoksa bu günahları işlerken insanın imanı gidiyor, çıkıyor kendisinden... İmanlı olan insana o anda imanı mâni olur. Yok, ben bu işi yapamam, der döner.

Eski kitaplarda, eski ümmetlerin maceraları anlatılırken, Peygamber Efendimiz onları naklederken bunların misallerinden vermiş. Bazı insanlar günahın yanına kadar geliyorlar, tam günahı işleyecek; sonra Allah'tan korkusu, kendisini günah işlemekten alıkoyuyor:

“—Yok, ben bu işi yapmam!” diye kendisini tutuyor. Günahı vazgeçiyor, geçebiliyor.

Demek ki vazgeçmek mümkündür. O halde bu vazgeçmenin şartlarını öğrenmek, nefsi terbiye etmenin çaresini öğrenmek her mü'minin en başta gelen işidir.

Çünkü Kur'ân-ı Kerîm'in şahitliğiyle sabittir ki:

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا

(الشَّمْسُ: ٩-١٠)

(Kad efleha men zekkâhâ. Ve kad hàbe men dessâhâ.) “Kim nefsinı terbiye edebilmişse, hizaya sokabilmişse o felah bulur, kurtulur. Terbiye edemeyen helâk olur, hüsrana uğrar. Sonunda çok diz döver, yaka yırtar, saçını başını yolar ama fayda vermez.” (Şems, 91/9-10)

Bunun evvel vakti gençliktir. Daha evvelki vakti çocukluktur, anne ve babaya düşer. Çocuğa her istediğini vermemek lâzım. Ağlıyor, tepiniyor, tutturmuş ille şunu bana al. Bak, nefsi nasıl onu öyle şey yoluna çekiyor. Ona her istediğinin verilemeyeceğini, iyi şeylerin verilebileceğini, kötü şeylerin olmayacağını küçükten öğretirsek, tutturup gitmez.

Küçükten, “Aman çocuktur canım, bırak olsun, açık giyinsin, saçık giyinsin, istediğini alayım! Bırak çocuktur, ne isterse yapsın. Komşunun bahçesinden meyve yolsun, koparsın... Her gördüğünü istesin, tuttursun, ziyarı yok, ben de onu çok seviyorum. Zaten bir tanecik evladım, el bebek, hoppacak, işte çocuk...

Böyle yürüdü mü, ondan sonra bir yaşa geliyor, artık o zaman kendisi hatasını anladığı zaman bile kendisini tutamıyor. Bana gelen kardeşlerim var, mektup yazan kimseler var. Hocam biliyorum hata ettiğimi ama kendimi tutamıyorum, ne yapayım, diye soru soruyor.

Kendisi de pişman kendi hâlerinden ama kendisini tutamıyor.

Demek ki, muhterem kardeşlerim! Nefsin eğitime çocukluğumuzdan başlamamız lâzım! Çocuklarımızdan başlamamız lâzım! Çocukluk yaşından başlamamız lâzım! Çocuklara bazı şeyleri sizin yanınızda olduğu halde vermemelisiniz. İmam Gazzâlî öyle diyor:

“—Zenginler dahi çocuklarına arada kuru ekmek yedirsinler, katık vermesinler, mahrumiyeti tattırınsınlar ki çocuk mahrumiyetlere alışsın!”

Askerlik ne güzel meslektir. İnsan askere gidiyor. Hiç mevkii, makamı, babasının parası, pulu para etmiyor orada.

“—Hadi bakalım şuraya gideceksin.”

“—Yürü, kalk, otur, yat!” bilmem ne, bir eğitim oluyor.

Benim hoşuma gitti. Terbiye için bir vasıta olmuş oluyor. Nasıl düşmanı yenmek için böyle bir askerî eğitim şart oluyorsa nefis düşmanını yenmek için de küçükten beri bir eğitim şarttır.

Ben eskiden kızardım:

“—Yâ ben üniversite mezunuyum, üniversitede hocayım. Gelmiş beni yedek subay diye orduya çağırmış bu komutanlar. Benim omuzuma tüfek takıp da, ‘Sağa dön, sola dön, ileri marş, otur, yat, kalk...’ dedirtiyorlar. Yahu ben bu işleri yapacak adam mıyım?” filan diyordum.

Kıbrıs hadisesi oldu, anladım. Anladım sebebini. Bize öyle sabahtan akşama onları yaptıra yaptıra askerin alt şuuruna yerleşiyor. Talim ve terbiye ile sıkıntı anında, heyecan anında yapması gereken şeyler alt şuuruna yerleşiyor, o zaman onu harp esnasında rahat yapıyor.

Biz de harpte kazanmak için evvelki zamandan idmanlı olmalıyız. Nefsi yenmek için küçükten gayretli olmalıyız. Küçük küçük şeylerde nefsimize muhalefet ede ede, o bize çok dayattığı zaman da “Dinlemiyorum işte seni.” diyebilmeliyiz.

“—Ne istiyor canın?”

“—Çok soğuk bir su istiyor.”

“—Hayır, sana soğuk su vermeyeceğim, iç bakalım şu ılık suyu”

“—Canın ne istiyor?”

“—Gölgede yatmak istiyor.”

“—Hayır, seni güneşte gezdireceğim. Dolaş bakalım da biraz başkalarının neler çektiğini gör. Köylü dayılar tarlada çalışıyorlar, harmanı biçiyorlar bu güneşin altında, kalın kalın da elbiseler giyiyorlar, senin gibi ince elbiseleri nereden bulsun zavallılar. Onlar o sıkıntıyı çekiyor ya, sen de çek filan gibilerden. Bilmiyorum artık çeşitlerini...

Nefsinize arada muhalefet etmeye kendinizi alıştıırın. Ramazan’da bunu zaten dinimiz bize yaptırıyor. Umumî bir eğitim diyorum ya size Ramazan. Müslümanlar için umumî bir nefis eğitimi terbiyesi mevsimidir. O zaman yemek

olduğu halde yemiyoruz. Sigara tiryakisi adam Ramazan'da bırakabiliyor. Bak gördün mü nasıl bırakıyormuşsun.

“—Ama hocam, akşam ezanını iple çekiyorum. Müezzin minareye çıkıyor, ben de elimi cebime sokuyorum; çak bir kibrit, yak bir sigara...”

Canım sabahtan beri bu vakte kadar durabildin, bundan sonrada durdun mu, bitiyor işte bu iş. Vücudunu kurtarıyorsun zehirlenmekten... İdmanı yapıyoruz netice itibariyle... Su içmemeye, sigara içmemeye, günahlara bakmamaya idman yapabiliyoruz.

İşte ondan sonra da onu devam ettirmek lazım. İbadet Ramazan'a mahsus değildir diye. Ondan sonra da o hâli devam ettirmeliyiz. Ve arada sırada yapmamızda bir sakınca, mahzur olmayan şeyleri de yapmamaya, kendimizi tutmaya; bazen kuru ekmek yemeye, bazen aç durmaya, bazen yorulmaya, bazen koşturmaya kendimizi alıştırmalıyız.

Nefsin terbiyesi için büyüklerimiz, ilm-i tasavvuf denilen bir ilim teşekkül ettirmiştir. Nasıl Kur'an'ın iyi anlaşılması için ilm-i tefsir teşekkül etmişse, Peygamber Efendimiz için ilm-i hadis teşekkül etmişse, nefis terbiyesi için, insanın mânevî bakımından terakkisi için de tasavvuf ilmi teşekkül etmiştir. Zaten ayetlerde, hadislerde emirler vardır da, intizama girmiştir.

Bunun iki yolu var: Bir; nefsin dediklerinin aksini yapa yapa, yapa yapa o nefsin burnunu kırmak, nefsi aklın hâkimiyeti altına almak, “Bu adam benim sözümü dinlemez, en iyisi ben bundan

olmayacak şeyler istemeyeyim.” durumuna getirmek nefsi...

Buna riyazet-i nefis derler. Nefsi tazyik altında tutarak, az yiyerek, az uyuyarak, az konuşarak, çok çalışarak bu işi sağlama. Bu bir yoldur. Meşakkatli yoldur, hatta dervişler diyar diyar dolaşırlarmış ihtiyacı olmadığı halde.

Mesela Yunus Emre ne diyor şiirinde, Yunus Emre, derviş kendisi, tasavvuf erbabı. Diyor ki:

Gezdim Urum ile Şam’ı.

Yukarı illeri kamu.

Çok aradım, göremedim

Şöyle garip bencileyin.

Yani Anadolu’yu dolaşmış. Suriye’yi dolaşmış. Yukarı iller, Balkanlar, Kırım, Kafkasya ve saire... Yukarı illeri de dolaşmış.

“—Benim kadar garibini, boynu büküğünü, bîçaresini görmedim.” diyor.

Başka bir şeye bağlıyor ama, o arada da seyahat ettiğini söylüyor. Eşrefoğlu Rûmî öyle, falanca öyle, filanca öyle... Seyahat etmişler. Seyahatin meşakkatini çekmişler. Kendisini tanımayan insanların, yardımcısız insanların arasında boynu bükük, fakirâne yaşamayı öğrenmişler. Aslında memleketinde zengin, varlıklı ama seyahate çıkmış, boynu bükük.

“—Kim bu?”

“—Canım hırpanî bir derviş, kim ne olduğunu bilmiyor. O nefsini terbiye etmek için seyahate çıkmış. Terakki etsin nefsi diye, sevap kazansın diye yapıyor.”

Cihada gitmişler. Ellerine kılıçlarını almışlar, kefenlerini almışlar. Hudut boylarında, ribatlarda nöbet tutmuşlar. Düşmanla cihad etmişler, nefsi zapt etmek için bir çare.

Koca Kânûnî Süleyman, Muhteşem Süleyman, iki yüz bin kişilik orduların sahibi, Avrupa'yı titreten, Viyana önlerine kadar Osmanlı Devleti'ni genişleten... Diyor ki:

*Nefs hazzın ey Muhibbî vermegil hayvan sıfât;
Zabt-ı nefis et, ârif ol, âlemde insanlık budur.*

Padişah olmuş, sarayları var, orduları var. “Ey Süleyman!” diyor kendisine, nefsinin isteklerini, hayvanlar gibi hemen her istediğini verme. Hayvan acıkır, yemeğe saldırır. Susar, suya saldırır. Uykusu gelir, devrilir yatar. Kedi köpek, şunu bunu, neyse... Sen o hayvanların yaptığı gibi nefsin hazzını, istediği her şeyi verme!

Zapt-ı nefis et! Nefsine sahip ol, zapt et onu, hâkim ol. Ârif ol âlemde, insanlık budur.

Demek ki insan nefsine sahip olduğu, hâkim olduğu zaman hakikî insan olabiliyor. Öteki türlü senin yanında insan gibi davranır. Yalnız kaldığında bin bir rezalet yapar. Çünkü nefsine hâkim değil. Sen kapıdan çıkarsın, o günaha cup dalar. Sen yanında dururken, ses çıkartmaz. Sanki Allah yalnız olduğu zaman onu görmüyor, gittikten sonra günahlara dalar.

Neden? Olmadı. Demek ki insanlık nefse sahip olmakmış. Bu bir yol...

Bir de büyüklerimizin bir başka yolu var. İnsanlar sevdiler mi, sevdikleri zaman her türlü fedakârlığı yaparlar. Parasını verirler, zahmetlere koşarlar, tehlikeye canını atarlar, sevdiği için.

Sevmiş bulundum bir kere gayri ne çare?

Hani türkülerde de duyuyoruz, kulaklarımıza geliyor. Seven her şeyi yapabiliyor. Çünkü seviyor.

Buradan, bu gerçekten hareketle demişler ki; öyle şeyler yaparız ki gönlümüze Allah'ın muhabbeti yerleşir, başka bir muhabbete yer kalmaz. O aşktan, o muhabbetten dolayı günahlara dönüp bakacağımız gelmez. Nefis de müslüman olur; nefis de Allah'ın istediğini, emrini, rızasını istemeye başlar. Şeytanın istediğinden nefret etmeye başlar.

Bu da sevgi yolu. Bu da muhabbet yolu. Bu da rûhânî terbiye yolu...

Büyüklerimiz bu yolu tercih etmişler. Zikirle, zikri fazla yapmak suretiyle insanın içinde bir aşk, bir muhabbet hâsıl olduktan sonra, o aşk ve o muhabbetle artık iyi insan oluyor. İyi işler yapıyor günahlara dönüp bakası bile gelmiyor. Öldürseler, savursalar, kavursalar, didik didik ditseler, lime lime kesseler yolundan dönmüyor.

İşte bu gibi yollarla, tasavvufun çareleriyle insanın kendi nefesine sahip olması lâzım! Çünkü bu günahlar, mânevî hastalıklar insanı ebedî, sonsuz, bitip tükenmez hüsrana uğratabilir.

Bir günahkâr bir günahı işlerken, mü'min olarak yapamaz. O günahı işlemesine imanı mâni olacaktır. Hayâsı mâni olacaktır.

“—Yapamıyorum, yapmıyorum, elim varmıyor.”

“—Tetiği çekemiyorum.” diyebilecektir.

“—Uzatamıyorum elimi...” diyebilecektir.

Uzatabiliyor. İmanı gitti. Nereye gitti? Kafasının iki karış yukarısına gitti. Bir yere gitti. O iman gittikten sonra, gözü döndükten sonra, o günahları işliyor.

Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemize nefsimize hâkim olmayı nasib etsin... Apâşikâr düşmanımız olan şeytana uymamayı nasib etsin... Âmin.

Nasıl şöyle bir muma elinizi uzattığınız zaman, eliniz yanar da eliniz üç gün, dört gün, beş gün parmağınız zonk zonk zonklarsa, yandı çünkü... Bu cehennem ateşi insana çok azap verir. O cehennem ateşine oradan kıyas edip, insanı cehenneme düşürecek şeylerden, insanoğlu aklı varsa kaçınmalıdır. Bizler de öyle yapalım!

Allah bize gayret, kuvvet versin. Aşk, muhabbet versin. Sevgi, saygı versin. Rabbimizin bizi gördüğünü bilerek, günahlardan uzak durarak, ârifâne, edibâne, zarif, kâmil mü'minler olarak güzel işler yapalım! Rabbimizden dileğimiz budur.

Bir çare de muhterem kardeşlerim... Günahlardan kurtulmanın bir çaresi de, iyi muhitlerde bulunmaktır. Kötü muhitlerden uzak olmaktır. İnsan mâlum, demirci dükkânına böyle benim gibi beyaz elbise giyip giderse, akşama hanımından bir sürü azar işitir. Neden?

Bir yere sürtünür kara olur, üstüne kıvılcım sıçrar şurasını yakar, burasını yakar. Bir şeyler olur.

Arabayı tamir etmeye kalksa da öyle. Neden? Muhitte yağ, kir,duman, pas var. Orada olunca, ne kadar sakınsa bir yerden bir şey sıçrar gelir bulaşır.

Onun için iyi muhitlerde olmak lazım. İyi arkadaş edinmek lazım! İyi arkadaş edinmek lazım! Nefis istemese bile iyi insanların arasında olmak lazım. Şunlar şunlar iyi insan... Ölç zihninden. Şunlar şunlar iyi insan, onların yanına sokul, onların meclisinde bulun ki, iyi insanlarla da bulunan insan kendisini günahlardan koruyabilir.

Bir de günahlara götüren yollar vardır. Sen meselâ:

“—Bu akşam biraz eğleneyim, felekten kâm alayım! Herkes alıyormuş, şairler de şiirlerde yazıyorlar. Gazeller de okunuyor. Boğaziçi’nde bir safa sürelim, filanca gazinoya gidelim! Mehtap da gelsin sularda şıkır şıkır pırıldasın. Gelsin içkiler, çalgılar çalınsın, rakkâseler oynasın... Şöyle bir tatlı gece geçirelim!” dersen...

Tamam, sen buradan oraya giderken daha günahın yoluna girdin. Daha Fatih’tesin ama daha gazinonun yoluna giderken, günahın yoluna girdin. Yolları var, yolun başlangıcı var.

En iyisi başlangıçta adımı oraya atmamak. Çünkü oraya adımını attın mı, hadi öbür tarafa düşer insan. Günaha götüren yollara adım atmamaya dikkat edin! Orada kolaydır. Orada nefisini yenebilirsiniz. Ama tâ günahın yanına kadar sokuldunuz mu o zaman gidersiniz.

O zaman mıknatısın çektiği gibi günah sizi çeker, şıp yapıyorsunuz, kurtulmak isteseniz de kurtulamazsınız. Çağlayanın tâ yanına kadar gelirsün, sen oradan yüzerek kurtulmaya çalışsan bile, uçurumun alt tarafını boylar insan. Suların arasında alabora olur.

O bakımdan tehlikeli yerlere, günahlı yerlere yaklaşmamak da bir tedbirdir.

Bir başka tedbir de nefsin kuvvetlenmesini sağlayan yolları kapatmaktır. Askerlikte de buna “İkmal yollarını kapatmak” diyorlar ya. Nefis nereden kuvvetleniyor?

Nefis fazla yemekten kuvvetlenir.

“—Gelsin pırzolalar, gitsin baklavalar, börekler...”

Karnını sımsıkı doyurdun mu, üstüne çayını içtin, karnın tok oldu mu, “Oh” dersin, “Bir eğlence yok mu yahu?” dersin.

Karagözle Hacivat oyununda çıkıyor ya, “Yâr bana eğlence!” diye sahnede bağıyor. Karnı doydu mu insan başlar o zaman bir eğlence aramaya... Karnı aç olsa yiyecek arayacak. Çare arayacak. Derdi, üzüntüsü olsa o tefekkürüne dalacak. Ama gamsızlaşıyor, karnı doydu, başka bir derdi yok, acaba nerede nasıl eğlensem diye başlar. Demek ki çok yemeyelim.

Çok uyuduğu zaman nefis kuvvetlenir. Hiçbir şey yapmak istemez.

“—Yahu her gün saat yedide, altıda, beşte kalkıyordum, işe gidiyordum, akşama yine daha dinçtim. Bu pazar günü öğleye kadar horul

horul uyudum. İkindide gözümü açamıyorum. Neden?” Nefis kuvvetlendi. Her günden daha fazla istirahat ettiğin halde ikindide gözün kapanıyor. Kitabı okuyacaksın okuyamıyorsun, laf dinleyeceksin dinleyemiyorsun. Demek ki çok uyumak iyi değil.

Sonra insanlarla fazla karıştığı zaman, onların her birisinden insana tesir gelir. Oradan zarara uğrayabilir. Çok konuştuğu zaman, çok söz yalansız olmaz. Oradan bir zarara uğrayabilir. İşte ilm-i tasavvuf, “Erbâb-ı tasavvuf şöyle olacak, böyle olacak!” diye bunları bildirmiş bize... Bunlara riayet ettiği zaman, bakıyorsun adam olgun bir insan oluyor.

Bizim bir profesör arkadaş vardı. Fransa’dan bir başka profesör gelmiş, üniversite vazifelendirmiş, o arkadaşın Fransızcası iyi diye.

“—Sen bu Fransız profesörü Ankara’da dolaştır, mihmandarlık yap, ev sahipliği yap buna!” diye.

Almış Fransız profesörü, Etnografya Müzesi’ne götürmüştü. Ulus’ta kaleye yakın yerde müzeye götürmüştü. Fransız öyle açığızmış ki, uzaktan bir adamı göstermiş:

“—Şu adam derviş, git sor istersen!” demiş.

“—Deme yahu, nereden bildin?”

Bizim profesörün haberi yok o işlerden. Fransız’ın haberi var. Şu adam derviş demiş, tasavvuf erbabı... İstersen git sor demiş. O da konuşkan insan, adını söylesem bileceğiniz bir kimse. Gitmiş o zâta:

“–*Selâmün aleyküm!*” demiş. “Nasılsın hemşerim?” demiş. “Ben seni bir yerden tanıyorum mu?” demiş, nasıl sokulduysa... “Ne var ne yok?..” demiş.

İyice itimadını kazandıktan sonra;

“–Hangi zâta mensubsun?” filan diye sormuş.

Anlamış ki adam erbâb-ı tasavvuf, Fransız’ın tahmini doğru çıkmış.

“–Nereden bildin?” diye Fransız’a sormuş.

Nereden bilecek, derviş oldu mu yüzüne aksediyor, hareketlerine aksediyor. Kapıdan:

“–Buyurun efendim, zât-ı âliniz önden buyurun.” der.

Fedakârlık yapar, konuşurken kibar konuşur. Kendisi övüldüğü zaman, *Estağfiru’llah* der, tevazu gösterir. Her hâlinden belli olur.

Onun için, Allah cümlemizi güzel ahlâk sahibi olanlardan eylesin... Nefsini yenenlerden eylesin... Nefsinin esiri olanlardan eylemesin...

Nefis bazen insanın burnuna halka takar, tef çalıp oynatır. İnsan da oynar ortalıkta... Neden? Nefis hâkim olmuş, burnuna halkayı takmış, istediğini yaptırıyor.

Nefse yakayı paçayı kaptırmayın!

Bu devirde biraz zor... Çünkü bu devirde bütün reklam sanayisi, çok az istisnasıyla, nefsi kışkırtmak için çalışır. Reklam dediğin şey baştan aşağı odur. Reklamı bizim mecmualara vermez büyük firmalar. Giderler muzır neşriyat yapan

yerlere verirler, mecmualara verirler. Çıplak kadın resimleri basın da, nefisler kabarsın da, herkesin hoşuna gitsin de, bu iş daha çok satılsın diye.

Bu devirde reklamlar insanı kışkırtıyor. Biz buradan hoca olarak, “Aman nefse uymayın!” diyoruz. Reklamlar öbür taraftan, “Gel şeytanın yoluna, gel nefsin yoluna!” diye reklam edip duruyor. Koca koca resimler, ışıklı panolar, bin bir çeşit şey, biliyorsunuz... İnsanın aklını çelmek için.

Kadınlar açık saçık dolaşır, erkekler onlara kapılır. Bu zamanda günah imkânları çoktur, eğlence yerleri çoktur. Millet de parayı nereden buluyorsa... Bir taraftan gazeteler bangır bangır bağırır millet açlıktan ölüyor diye...

Açlıktan geberiyorsa, bu millet bu kadar para nasıl harcanıyor bu zevk safa yerlerine? Bir gazinoya gitti mi on bin liradan, on beş bin, yirmi bin liradan aşağı herhalde bilmiyorum ama kalkılmaz. Parası olmasa, nasıl gidiyor bu kadar insan?

Bu devirde zor... Ama bu devirde iyi müslüman olan insan çok yüksek rütbe kazanır. Çok yüksek derece alır. Neden? Çok zor şartlar altında yine Müslümanlığını koruyabildi diye. Onun için yüksek rütbeleri almaya gayretli olun.

b. Abdesti Güzel Almanın Karşılığı

Sahih isnadlı, râvileri güvenilir kimseler olan bir hadîs-i şerîf bu. Abdest almakla ilgili...

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:²

لَا يُسْبِغُ عَبْدُ الْوُضُوءِ إِلَّا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ
ذَنْبِهِ وَمَا تَأَخَّرَ

(البزار عن عثمان)

RE. 488/2 (*Lâ yesbiğu'l-abde'l-vudûe, illâ gafera'llàhu lehû, mâ tekaddeme min zenbihî, ve mâ teahhare.*)

Abdest almak çok faydaları olan bir şey... Ama mânevî faydası da çok büyük. Peygamber Efendimiz buyuruyor ki, bu hadisten anladığımıza göre:

(*Lâ yesbiğu'l-abde'l-vudûe*) “Bir kul özene bezene abdest aldığı zaman...” Şöyle üstüne başına sıçratmadan, ciddî ciddî şöyle güzelce akıta akıta, yıkaya yıkaya tatlı bir tarzda, güzel bir tarzda abdestini alıp tamamladığı zaman... (*İllâ gafera'llàhu lehû, mâ tekaddeme min zenbihî, ve mâ teahhare*) “Allah onun geçmiş ve gelecek günahlarını affeder. Evvelki ve sonraki günahlarını bağışlar.” O abdestin damlalarıyla beraber günahlar da gider.

İslâm'ın esrarından, özelliklerinden biridir. İslâm insanları temizliyor. Şimdi bizim her birimiz kendi hâlimizi bir düşünelim. Herkes kendisini düşünsün. Çok kusurumuz vardır.

² Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.I, s.542, no:1216; Hz. Osman RA'dan.

Hatta hayret ederiz, “Bu kadar kusurdan, gûnahtan dolayı niye başımıza taş yağmıyor?” diye. Ben de hayret ediyorum. Bu memleketin başına yukarıdan, yağmur yerine taş yağması lâzım! Bu terbiyesizlik, bu edepsizlik, bu günah, bu inkârdan dolayı olmuyor. Neden?

Gûnahlardan affolmak için çareler de var. Kul, güzel abdest aldı mı, gûnahları temizleniyor. Kul güzel namaz kıldı mı, gûnahları temizleniyor. Kul zekât verdi mi, gûnahları temizleniyor. Kul hacca gitti mi, gûnahları temizleniyor. Kul Ramazan’da orucu güzel tuttu mu, gûnahları temizleniyor. Bu ibadetleri bundan yapıyoruz. İbadetlerin hikmetleri onlardır.

Abdestin maddî faydalarını herkes söyler. Yıkıyorsun, terin gidiyor, tozun gidiyor, tertemiz oluyorsun. Ruhu teskin edici hâli var. İnsan bir abdest aldıktan sonra, yorgun argın bir abdest alın, bir ikindi namazı kılın, ikindiye kadarki yorgunluk gidiyor. Gayet rahatlıyorsunuz.

Mânevî bakımdan da insanın gûnahlarını temizliyor. O bakımdan kışta yazda, soğukta sıcakta abdestimizi özene bezene, güzel almalıyız. Kimisi aceleye getirir. Yıkaması gereken yerleri yıkamaz.

“—Bak, dirseğin susuz kaldı, parmaklarının arasına su gitmedi. Bilmem kaşların, gözlerinin üstü yıkanmadı. Sen böyle şap diye suyu yüzüne vurdun, yanaklarını bir ovuşturdu, öbür taraflar susuz kaldı.”

Kimisi böyle, dikkat ederseniz çoluk çocuğun abdest almasına, güzel almıyorlar. Onun için abdesti güzel almaya dikkat edelim! Hatta her işimizi güzel yapmaya dikkat edelim! Yaptığımız zaman kaliteli iş yapmaya gayret gösterelim!

c. Lisânın ve Kalbin Doğru Olması

Üçüncü hadîs-i şerîf... Ahmed ibn-i Hanbel ve Beyhakî'nin Enes RA'dan rivayet ettiği bir hadis-i şerif.

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:³

لَا يَسْتَقِيمُ إِيمَانُ عَبْدٍ حَتَّى يَسْتَقِيمَ قَلْبُهُ وَلَا
يَسْتَقِيمُ قَلْبُهُ حَتَّى يَسْتَقِيمَ لِسَانُهُ وَلَا يَدْخُلُ
الْجَنَّةَ حَتَّى يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقَهُ

RE. 488/3 (*Lâ yestakîmü imânü abdin hattâ yestakîme kalbühû, ve lâ yestakîmü kalbühû hattâ yestakîme lisânühû; ve lâ yedhulü'l-cennete hattâ ye'menü câruhû bevâikahû.*)

(*Lâ yestakîmü imâne abdin*) “Bir kulun imanı dosdoğru olamaz, (*hattâ yestakîme kalbühû*) kalbi dosdoğru olmadıkça...” Önce kalbi dosdoğru olacak, ondan sonra imanı dosdoğru olur. Kalbi doğru yapmak lâzım!..

³ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.198, no:13071; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.II, s.62, no:887; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.I, s.41, no:8; Hasan-ı Basrî Rh.A'ten.

Kenzü'l-Ummâl, c.IX, s.56, no:24925; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.I, s.213, no:165; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.376, no:3144; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVII, s.164, no:17837.

(*Ve lâ yestakîmü kalbühû*) “Kulun kalbi doğru olmaz, (*hattâ yestakîme lisânühû*) dili doğru olmadıkça...” O halde dili doğru olması lazım ki, doğruluk kalbine intikal etsin, kalbinden imanına intikal etsin.

(*Ve lâ yedhulü’l-cennete hattâ ye’menü câruhû bevâikahû*) “Kul, komşusu kendisinin cevr ü cefasından, zulmünden emin olmadıkça, cennete giremez.” Emin olduğu zaman, emin olduğu takdirde, osıfatta bir insan olduğu zaman girer.

“—Komşusunun kendisine güvenini sağlayamamış bir kimse, şerrinden emin kılmamış bir kimse cennete girmeyecek.” diye Peygamber Efendimiz bildiriyor.

Muhterem kardeşlerim, görüyorsunuz Peygamber Efendimiz her şeyin birbiriyle irtibatını, nasıl mânevî, yüksek gayeleri maddî neticelere bağlıyor. Bu hadîs-i şerîfte onu görüyoruz.

İmanım sağlam olsun, doğru düzgün olsun. Nasıl doğru düzgün olacak, tel gibi bir şey olsa elinde, görünen bir şey olsa şurasını düzeltirsin, burasını düzeltirsin, çekiçle vurursun düzgün bir şey yaparsın. İman görünmüyor. İmanın düzgünlüğü kalbin düzgünlüğüne bağlı. Kalp de görülmüyor. Göğsünü yarıp da içine bakamazsın ki, baksan ne anlayacaksın zaten... Oradan da anlaşılmıyor. Getiriyor maddî şeye bağlıyor.

Dili doğru olduğu zaman, kalbi doğru olur. O halde söylediğimiz söze dikkat edelim. Çok konuşmayalım, lüzumsuz konuşmayalım, palavra

atmayalım. Boş yere vaatte bulunmayalım, söz verdiğimiz zaman, sözümüzde duralım, gerçeği söyleyelim. Lüzumsuz yere yağcılık etmeyelim, iltifat etmeyelim. Lüzumsuz yere kalp kırıcı söz söylemeyelim, başkasını incitmeyelim!

Hep dile bağlanıyor işler. İnsanın, yapabileceği şey karşısına konulmuş oluyor. O halde tamam, diline sahip olsun! Kimseyi incitmemeye dikkat etsin. Kötü söz söylememeye dikkat etsin. Yapmayacağı şeyi söylememeye dikkat etsin! Tatlı konuşmaya dikkat etsin. Hakkı söylemeye dikkat etsin! Emr-i mâruf nehy-i münker yapmaya dikkat etsin. Allah'ın dinini tebliğ etmeye dikkat etsin.

O zaman kalbi de doğru olur. O zaman kalbinde imanı da doğru olur. Allah'ın büyük ikramlarına erer. Dilimize sahip olalım. Mehmed Âkif'in güzel şiiri var, diyor ki:

İhtiyar amcanı dinler misin oğlum [Nevruz]?

Ne büyük söyle ne çok söyle; yiğit işte gerek.

Demek ki koca koca laflar etmemeli insan... Ben asarım, ben keserim vallahi de billahi de şunu da yaparım bunu da yaparım. Mahallede kavga oldu, bir çocuk, ayırdılar şimdi, öbür tarafa gitmiş ayağını yere vuruyor;

“—Ya yanına gelmeyeyim, seni parçalarım!” diyor.

Ne parçalayacaksın, o senden daha kuvvetli. Ama büyük laf söylüyor. Büyük büyük laflar, iddialı iddialı konuşmalar, onun kıymeti yok.

Çok konuşmak da doğru değil. Lambur lumbur... Ne söyledi? Nebileyim laf salatası. Bir sürü laf söyledi. Ne oldu? Anlaşılmadı. Çok söz affedersiniz, eşek yüküdür diyor Yunus Emre. Yine o kendisinin, güzel, kısa kestirme ifadesiyle, eşeğin sırtına yük yüklemiştir gibi, odun yüklemiştir gibi, zavallı hayvancık gidiyor gibi.

Az ve öz konuşmalı insan. Düşüne taşına konuşmalı, doğru konuşmalı! Sözüne dikkat edin. Sözdən çok şeyi kazanır, çok şey kaybedebilirsiniz.

Komşulara hürmete çok itina etmeliyiz. Bizim ölçümüz ne oluyor? Komşumuzun bizim şerrimizden emin olması...

Komşu, biz oradayız diye kapısı açık durabiliyor mu? Sizden zarar görmüyor, rahat ve huzur içinde mi? Tamam.

“—Aman, nemelazım kilit üstüne kilit vurayım. Bu komşunun ne yapacağı belli olmaz, Allah kahretsin, nereden de geldiler, başımızın belâsı... Yıkılsa gitse de kurtulsak!” diyorsa, besbelli ki sen iyi bir insan değilsin. Komşu komşudan yaka silkiyor çünkü...

Komşularımıza iyilik edelim. İyi hâlimiz onlara da aksetsin ki, bizden emin olsunlar. Cennete başka türlü girilmiyor. Komşuya özel ikram etmek lazım...

Komşu eğer Müslümansa, iki misli ikrama lâayık olur. Kâfirse, komşuluk ikramına lâayık olur. Komşudur pişirdiğinden verirsin ikram edersin.

Hıristiyandır, yahudidir, bilmem nedir, kapı komşusu oluyor insanın, dükkân komşusu oluyor. İyi münasebetleri devam ettirmeli! Müslümansa katmerleşiyor haklar...

Bir de akraba ise; hem Müslüman, hem akraba üç katı oluyor. Üç misli oluyor. Ama bu devirde akrabayı bile insanlar çiğneyip geçip gidiyorlar. Kimsenin kimseye aldıracağı olmuyor. Biz öyle olmayalım. Biz Allah'ın emrettiği güzel huylara sahip olalım!

d. Yöneticilerin Sorumluluğu

Bu hadîs-i şerîf mühim bir hadîs-i şerîftir.

Peygamber SAS Hazretleri bizi ikaz ediyor, buyuruyor ki:⁴

لَا يُسْتَعْمَلُ رَجُلٌ عَلَى عَشْرَةٍ فَمَا فَوْقَهُمْ إِلَّا جَاءَ
يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَغْلُوبَةً يَدَاهُ إِلَى عُنُقِهِ فَإِنْ كَانَ
مُحْسِنًا فَكَ عَنْهُ وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا زِيدَ غُلًّا إِلَى غُلَّةٍ

(البزار عن عبد الله بن بريدة عن أبيه)

⁴ Ukaylî, *Duafâ*, c.VIII, s.58, no:1836; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V, s.91, no:4763; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.145; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.V, s.373, no:9045; Büreyde RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.40, no:14761; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVII, s.164, no:17834.

RE. 488/4 (*Lâ yûsta'melü raculün alâ aşeretin femâ fevkahüm, illâ câe yevme'l-kıyâmeti mağlûleten yedâhu ilâ unukihî; fein kâne muhsinen fükke anhu, ve in kâne müsîen zîde gullen ilâ gulletin*)

“Bir kimse on kişinin başına önder ve âmir seçilmiş ise. On kişi ve daha fazla insanın başına, gel sen bunların başkanı ol, âmiri ol, bunları sen yönet filan tarzında salâhiyetli kılınmışsa kıyamet gününde bu, elleri omzuna bağlanmış olarak gelir. Elleri bağlı omzuna, elleri bağladıktan sonra. Aşağıya indiremiyor ellerini. Kıpırdatamıyor, boynuna takılmış böyle bir tarzda gelir. Elleri omuzuna bağlanmış vaziyette gelir. Eğer başkanlığını, âmirliğini, liderliğini, önderliğini güzel yapmışsa, kıyamet gününe meydana öyle elleri bağlı getirilir. Çünkü başkanlık yaptı.

Öyle getirilir de, güzel yapmışsa, Allah'ın emirlerini tutmuşsa, zulmetmemişse onları güzel idare etmişse çözerler ellerini. Elleri çözülür, bağları çıkartılır. Ama oraya elleri bağlı gelir hesabı görülünceye kadar. Eğer kötü bir idare sergilemişse, zulmetmişse, o zaman bağları üstüne bağlar eklenir. Bağ üstüne bağ, zincir üstüne zincir, düğüm üstüne düğüm daha beter bağlanır. Esir gibi, suçlu gibi bir vaziyette getirilir. İyi iş yapmışsa kurtulur, kötü ise daha beter duruma gelir.”

Bu hadîs-i şerîften anlıyoruz ki; bu dünyadaki safalık, âmirlikler, reislikler, başkanlıkların ahirette mes'uliyet getirici şeylerdir. Onun için insanın mümkün olduğu kadar bu çeşit

hizmetlere talip olmaması tavsiye edilmiştir eski kitaplarda. Hizmete talip olmak yoktur diye kayda getirilmiştir. Ama büyükler emrederse:

“—Efendim ben bu işi yapamam, daha iyi yapan kardeşlerimiz var, işte onlar yapsın, diye filanca var, falanca var.”

“—Tamam, ben onları biliyorum, onlara da başka vazife verildi, sen bu işi ille yapacaksın.” denirse;

“—Eh pekâlâ, emredersiniz.” denir, o zaman yapabilir.

İnsan istemeden, kendisine bir vazife gelirse, Allah CC yardımcı oluyor. Ama kendisi heves ediyorsa:

“—Vallahi işin doğrusunu isterseniz, bu işi en güzel ben yaparım. Benden daha güzel yapacak adamı şöyle bakıyorum hiç göremiyorum. Mutlaka bu işin bana verilmesi lazım. Çünkü en kalitelisi, en üstünü, en babayiğidi bu topluluğun benim. Niye bana verilmedi, bana verilmesi lazımdı.” filan derse.

Al bakalım! O zaman tepetaklak gider. Dünyada da Allah kendisini beğenmişleri başarıya ulaştırmıyor.

O bakımdan mütevâzı olun. Boş yere memuriyet ve vebal ve böyle sorumluluk yüklenmeyin! Ama devlet hizmetidir, millet, ümmet hizmetidir, insanların elbette böyle bir teşkilat içinde yönetilmeleri, yönetmeleri gerekiyor. Mecburiyetler vardır. O zaman boynunu büker de insan;

“—Ya Rabbi ben bu işe layık değilim.” derse...

Hız. Ebû Bekir es-Sıddîk'ın “Ben sizin en faziletliniz olmadığım halde halife seçilmiş bulunuyorum.” dediği gibi tevâzuu muhafaza ederek, Allah'a sığınarak vazifeyi alırsa, Allah lütfuyla, keremiyle ona yardımcı olur.

İlkokulda, küçüklük çağında zihnime yerleşmiş bir hatıra vardır. Sınıfta hoca, “Şu şiiri ezberleyin!” dedi öğretmen, ilkokul öğretmeni. Üçüncü sınıfta mıydık, dördüncü sınıfta mıydık, daha evvel çalışmadığımız bir şiiri “Şurada ezberleyin!” dedi. Herkes harıl harıl çalıştı, 10-15 dakika neyse... 15 dakika sonra işte, “Kim öğrendi, ezberledi, hadi kalksın okusun.” dedi. “Ben ben!” diyenler kalktılar, şaşkırdılar.

Bir tane arkadaş var orada çok mahcup, güzel huylu bir çocuktuk, hoca:

“—Sen de oku!” dedi.

“—Efendim ben yapamam.” filan dedi.

“—Gel bakalım.” dedi.

O tahtaya kalktı, baştan aşağı tıklar tıklar güzelce okudu.

Tevâzuyla, ötekilerden daha başarılı oldu.

Mütevâzı olalım, Allah'a sığınalım, Allah-u Teâlâ Hazretleri yardım eylesin... Kendimiz âmirliğe, reisliğe, başkanlığa talip olmayalım ki bunlar mesuliyetli, veballi işlerdir. Ancak halk kendisi toplanıp da, “Sen bu işi yapacaksın, sana muhtacız, bu hizmetten kaçamazsın, kaçarsan sorumluluk vardır.” tarzında gelip ısrar ederlerse, o zaman vazife alınabilir.

Allah'a sığınılır, Allah o zaman mânevî bakımdan yardım eder.

Hocamız Rh.A, âcizane bendenize sorumluluğu tevdi ettiği zaman, bendeniz de arz ettim ki:

“—Çok âciz olduğumu biliyorsun baba, yapamayız bu vazifeyi...” dedim.

“—O zaman sana yardım ederler.” dedi.

El-hamdü lillâh, sizlerden, başkalarından maddî mânevî çok yardımlar gördük. Nice hayırlı neticeler hâsıl oldu.

Allah-u Teâlâ Hazretleri üzerlerine mes'uliyet almış kardeşlerimizin yardımcıları olsun... Ümmet-i Muhammed'e hizmetlerini güzel yapmayı nasib eylesin... Dünya ve ahirette vebalden, mes'uliyetten korusun; rızasına vasıl eylesin... Hatalardan, kusurlardan dolayı azabına, ikâbına ve itâbına uğratmasın... İki cihanın hayrına erdirsin...

e. Bacak Bacak Üstüne Atmamak

Bu ikisi aynı mânaya, oturma, yatma âdâbıyla ilgili bir hadîs-i şerîf. Peygamber SAS Efendimiz diyor ki:⁵

لَا يَسْتَلْقَى الْإِنْسَانُ عَلَى قَفَاهُ وَيَضَعُ إِحْدَى رِجْلَيْهِ
عَلَى الْأُخْرَى

⁵ Müslim, *Sahîh*, c.X, s.495, no:3920; Beyhakî, *el-Âdâb*, c.II, s.288, no:581; Câbir ibn-i Abdullah RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XV, s.359, no:41367; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVII, s.167, no:17843.

RE. 488/5 (*Lâ yestelkıye'l-insânü alâ kafâhu, ve yedau ihdâ ricleyhi ale'l-uhrâ.*) “İnsan sırtüstü yatıp, bir bacağını ötekisinin üzerine atıp öyle durmasın! O zaman avret yerleri görülebilir.”

İkinci hadîs-i şerîfteki ifade şöyle:⁶

لَا يَسْتَلْقِينَ أَحَدَكُمْ عَلَى ظَهْرِهِ وَيَضَعُ إِحْدَى رِجْلَيْهِ
عَلَى الْأُخْرَى

(الشيرازى فى الألقاب عن عائشة)

RE. 488/6 (*Lâ yestelkıyenne ehadüküm alâ zahrihî, ve yedau ihdâ ricleyhi ale'l-uhrâ*) “Sizden bir kimse sakın ha, aslâ ve kat’a sırtüstü yatıp da bir ayağını öteki ayağı üstüne atmasın!”

Şimdi burada bizim iklim ile o iklim arasında bazı farklar vardır. Bak burada şimdi biraz yazın sıcağı oldu, bendeniz cübbeyi çıkarttım, sizler ceketleri çıkarttınız. Yine de şakaklarımızdan sular damlıyor, terliyoruz.

Suudi Arabistan, Peygamber Efendimiz’in diyarı, Hicaz daha sıcaktır. 50 derece, 60 derece. Kumun üzerine basamazsınız. Bastığınız zaman ayağınız yanar, su toplar, kabarır sıcaktan. Taşa basamazsınız. Mermerin üzerine dokunamazsınız. Yumurtayı kırarsınız üzerine, pişer. O kadar sıcak...

⁶ *Kenzü'l-Ummâl*, c.XV, s.361, no:41376; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVII, s.167, no:17844.

O zaman bir entari giyiyor insanlar, o entariyle geziyor, Mısır'da, Suriye'de, ekseriyetle Suudi Arabistan'da. Yukarıdan aşağıya bir entari... Böyle iki bacaklı pantolon giyecek, beline kayış takacak, kalın kumaşlar mümkün değil.

Ben tayyareden çıktım, gece 23:30, Cidde havaalanına indik uçaktan... Pilot dedi ki: Dışarıda hava 32 derece... İçerisi serin, serin hava üfürüyor uçağa. Ben o zaman 32 derecenin ne mânaya geldiğini idrak edemedim, kavrayamadım.

Uçağın kapısı açıldı, yolcular inerken ben dışarıya bir çıktım, bütün gömleklerim, bütün pantolonlarım vücuduma yapıştı, sıırılsıklam. Suya düşmüş bir insan gibi oldum terden... Birden gecenin 23:30'unda 32 derece sıcak.

Rutubetli yerlerde ter uçmuyor, kurumuyor. İstanbul'un da havası rutubetlidir. Cidde havaalanı da denizin kenarında, rutubetli... Ter uçmuyor, şap diye yapıştı. Hadi bakalım buyur, pantolonla gezebilirsen gez.

Hemen ertesi gün bir entari giyiyor insan, öyle dolaşılıyor. Entari, uzun şey giymek zorunda kalıyor. Bizim güney vilayetlerimizde dedurum aynıdır. Öyle bir entariyle o zaman yatıp da bir de bacak bacak üstüne atarsa, nâmahrem yerleri görünür, avret yerleri görünebilir. Ona dikkat etmek lazım!

Bu hadîs-i şerîften bizim anlayacağımız nedir?

Biz de derli toplu, ölçülü, dikkatli olmalıyız ki nâmahrem yerlerimiz açılmasın, görünmesin,

itinalı olalım. Bir insanın avret yeri açılırsa, arkadaki de görürse, ikisinin de namazı bozulur. İkisinin de namazı fesada gider.

f. Ezanı Duyup Camiden Çıkmak

Ebû Hüreyre RA'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber SAS Efendimiz diyor ki:⁷

لَا يَسْمَعُ النَّدَاءَ أَحَدٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا ثُمَّ يَخْرُجُ
مِنْهُ إِلَّا لِحَاجَةٍ ثُمَّ لَا يَرْجِعُ إِلَيْهِ إِلَّا مُنَافِقٌ

(طس. وأبو الشيخ في الأذان عن أبي هريرة)

RE. 488/7 (*Lâ yesmeu'n-nidâe fî mescidî hâzâ ehadün, sümme yahrucu minhü, illâ li-hâcetihî, sümme lâ yerciu ileyhi, illâ münâfıkun.*)

“Şu benim mescidimde bir kimse ezan için seslenmeyi, nidayı işitip de namaz için ezan okunmasını işitip de ondan sonra dışarı bir ihtiyacı için çıkar da geri dönmezse, ezanı duydu, mescidimden çıktı, geride dönmedi namaz kılmaya... Ancak münafıktır o.” Münafıktır başka türlü bir kimse değildir, diyor.

Ezan okundu mu ezanın idrak edildiği yerde insanın namazı kılması lazım. Ezan okunurken kalkıp giderse olmaz. Mihrapta hocaefendi Kur'ân-ı Kerîm okumaya başlıyor, mihrabiyye okuyor namaz bittikten sonra, hemen kalkıp gidiyor. İlk başta gidilmez, ben Kur'an'ı dinlemek istemiyorum gibi olur.

⁷ Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.IV, s.149, no:3842; Heysemî, *Mecmaü'z- Zevâid*, c.II, s.107, no:1923; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.706, no:21029; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVII, s.169, no:17854.

Oturursun, en aşağı üç âyet dinlersin işin aceleyse öyle gidersin. Veyahut başlamadan önce çıkarsın. Bu gibi edeplere de âdâba da riayet etmeliyiz.

g. Kur'an-ı Kerim'i Güzel Okumak

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁸

لَا يَسْمَعُ الْقُرْآنُ مِنْ رَجُلٍ أَشْهَى مِنْهُ مِمَّنْ يَخْشَى
اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ

(ابن المبارك عن طاوس مرسلًا. أبو نصر السجزي في الإبانة عن طاوس عن أبي هريرة)

RE. 488/8 (*Lâ yesmeu'l-kur'ânu min racülin eşhâ minhü, mimmen yahşa'llàhe azze ve celle.*)

(*Lâ yesmeu'l-kur'ânu min racülin eşhâ minhü*)
“Kur'ân-ı Kerîm en tatlı olarak kimden dinlenir?
(*Mimmen yahşa'llàhe azze ve celle*) Allahu azze ve celle'den en çok korkan kimseden dinlenir.”
Ondan daha lezzet verici, daha tatlı Kur'an dinleyişi olmaz. Çünkü duya duya, hissede ede azap âyetlerini, müjde âyetlerini, emirleri, yasakları takip ede ede okur, Allah'tan korkan insan ağılatır.

⁸ Abdullah ibn-i Mübârek, *Zühd*, c.I, s.37, no:113; Tâvus Rh.A'ten. *Kenzü'l-Ummâl*, c.I, s.610, no:2802; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVII, s.169, no:17852.

Allah selâmet versin, Abdurrahman Hocaefendi Beyazıt Camii'nde ciddiyetiyle mihraba oturmuş, bir aşr-ı şerîfi okumaya başladı. Nasıl ağzından böyle yağ, bal akıyor gibi Kur'ân-ı Kerîm'i güzel, ciddî bir tarzda okuyor. Önümde de Afrikalı bir turist var, misafir. Afrikalı, siması, yüzü saçları kıvrırcık filan. O da dinliyor ama müslüman ve Kur'ân-ı Kerîm'in lisanından anlıyor. Abdurrahman Efendi orada okuyor, bu zât buradan çeşme gibi şakır şakır gözlerinden yaş döküyor.

Neden? O takvâ ehli insan, o güzel okuyor; bu da anlıyor. Öyle lezzetli olur.

Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemizi hayşetullaha, havfullaha, takvâya sahip eylesin... Kur'ân-ı Kerîme'de âşinâ eylesin... Onu öyle en güzel tarzda öğrenip okumayı nasib eylesin...

h. Sabah ve Yatsı Namazına Münafıklar Gelemez

Bu hadîs-i şerîfe dikkat edin. Sayfanın dokuzuncu hadîs-i şerifi.

Peygamber SAS Efendimiz diyor ki:⁹

لَا يَشْهَدُهُمَا مُنَافِقٌ يَعْنِي الْعِشَاءَ وَالصُّبْحَ

(حم.ك.ف.ى الكنى عن عموم ءله من الصحابة)

RE. 488/9 (Lâ yeşhedühümâ münâfikun, ya'ni'l-işâe ve's-subha)

⁹ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.57, no:20599; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.II, s.164, no:212; Umûme RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.401, no:19498; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVII, s.175, no:17868.

(*Lâ yeşhedühümâ münâfikun*) “O ikisine münâfık gelemmez; (*ya’ni’l-işâe ve’s-subha*) yâni yatsı ve sabah namazına...”

Yatsıyı ve sabah namazını kasdederek Peygamber Efendimiz buyurmuş ki:

“—O iki namaza münafık gelemmez.”

Gündüz gelebilir, çünkü müsaittir hava, zaten çarşıdadır, pazardadır, dükkândadır. Ezan okunuyor, gitmese Müslümanlar, “Bak herif namaza gelmiyor!” diyecekler, dedikodu yapacaklar. Onların dilinden kurtulmak için camiye geliyor.

Ama gece kimse kimseyi görmez. Bir de gece gelmek zordur. Sabahleyin uykuyu bölmek zordur. Geceleyin de yatsıda, karanlıkta şimdiki gibi elektrikler, projektör gibi her tarafı aydınlatmıyordu. Karanlıkta gelmek zordur. Münafıklar yatsıya ve sabaha kolay gelemezler. Öteki kolay vakitlere gelirler. Zor zamanlara gelemezler.

Neden? Allah yolunda zahmeti, meşakkati imanlı insanlar çeker. Onu rahatlıkla çeker, razı olur, sabaha da gelir, yatsıya da gelir. Namazını kaçırmamak için uykusunu bırakır. Rahatını terk eder.

Şimdi millet televizyonla cami arasında böyle imtihan olunuyorlar. Televizyonda film var, dizi film. Bu tarafta da namaz var. Acaba televizyonun önünden kalksa da camiye gitse mi... Buyur mü’minlik, münafıklık imtihanı.

“—Canım, işte kılarım evde...” filan diye, televizyon filmi bitsin diye bekliyor. Ondan sonra da bir uyku bastırıyor. Allah, “Eksik olsun

senin yatsı namazın!” gibilerden, onun yatsı namazını da kılmasını nasib etmiyor.

“—Başına çalınısın senin namazın. Benim senin namazına mı ihtiyacım var. Senin ihtiyacın vardı. Sen benim namazıma gelmedin, ben de senin namazını kabul etmiyorum!” gibi durumlar olabiliyor.

O bakımdan yatsıya ve sabah namazına cemaate gelmeye bu hadislerden dolayı gayret edin! Evde kılmamaya, mutlaka camiye gelmeye itina gösterin, bir. İkincisi Allah yolunda meşakkat çekmeye kendinizi alıştırmaya, alıştıralım! Çünkü zahmet ve meşakkatin çokluğu nisbetinde sevap çok oluyor. Gevşeklik nispetinde de sevap azalıyor.

i. Medine'nin Zorluklarına Katlanan Kimse

Ebû Hüreyre RA'dan rivayet edilmiş bir hadîs-i şerif.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:¹⁰

¹⁰ Müslim, *Sahîh*, c.VII, s.123, no:2448; Tirmizî, *Sünen*, c.XII, s.432, no:3859; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.397, no:9150; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.IX, s.56, no:3740; Ebû Avâne, *Müsned*, c.II, s.438, no:3743; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.399, no:7977; Ebû Hüreyre RA'dan.

Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.VI, s.369, no:27130; İbn-i Hibbân, *Sikât*, c.V, s.338; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.II, s.487, no:4282; Esmâ bint-i Umeyyâ RA'dan.

Müslim, *Sahîh*, c.VII, s.120, no:2445; İbn-i Hacer, *Lisânü'l-Mîzân*, c.II, s.88, no:361; Bezzâr, *Müsned*, c.II, s.236, no:5716; İbn-i Asâkir, *Mu'cem*, c.II, s.30, no:1108; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Müslim, *Sahîh*, c.VII, s.116, no:2441; Abd ibn-i Humeyd, *Müsned*, c.I, s.302, no:982; Ebû Saîd el-Hudrî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XII, s.40, no:34853; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVII, s.176, no:17882.

لَا يَصْبِرُ عَلَى لَأَوَاءِ الْمَدِينَةِ أَحَدٌ مِنْ أُمَّتِي إِلَّا
كُنْتُ لَهُ شَفِيعًا أَوْ شَهِيدًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ

م. ت. حب. عن أبى هريرة؛ حم. م. عبد بن حميد عن أبى سعيد؛ م. ت. ع. ن ابن عمر؛ حم. (طب. دار ر قطنى ف ي المتفق عن أسماء بنت عميس)

RE. 488/10 (*Lâ yasbiru ale'l-evâi'l-medîneti ehadün min ümmetî, illâ küntü lehû şefîan ev şehîden yevme'l-kıyâmeti*)

(*Lâ yasbiru ale'l-evâi'l-medîneti ehadün min ümmetî*) “Ümmetimden herhangi bir adam ki, bu Medine-i Münevvere’nin sıcağına, sıkıntısına, tozuna, meşakkatine, geçim zorluğuna tahammül edip sevgisinden orada kalırsa, (*illâ küntü lehû şefîan ev şehîden yevme'l-kıyâmeti*) ben ona kıyamet gününde şefaathçi olurum, şahit olurum.”

“—Bu kul halis kuldur, diye onun cennetine girmesine vesile olurum.” demek istiyor Peygamber Efendimiz.

Şimdi Hicaz güzel bir diyar oldu. Bakın, bizim burada havayı serinletme cihazımız vardır ama yetmiyor. Yine hepimiz buram buram terliyoruz. Suudi Arabistan’da koca koca makineler çalıştırıyorlar güldür güldür.

Caminin içi öyle serinliyor ki insan üşüyor, palto arıyor, pardösü arıyor. Eh soğuk soğuk sular, serin serin gölgeler, camiler, her çeşit meyveler, sebzeler.

Şimdi kolaylaştı ama eskiden öyle değildi Medine-i Münevvere'de yaşamak, Mekke-i Mükerreme'de yaşamak. Su yok, su az, kuyulardan gelecek ve saire. Sıcak fazla, evler öyle. Tozlu topraklı yerler. O zaman zordu, işte o zorluğa rağmen orada mücavir olan, ikamet eden kimselere çok sevap olduğunu bildiriyor Peygamber Efendimiz.

Hac ve umre de öyle çok sevaplıdır. Eskiden öyleydi meşakkatinden dolayı. Şimdi de öyledir, Allah'ın lütfundan umarız. Rahatlık olsa bile inşaallah aynı sevapları alır insan.

Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemizi imanının lezzetini kavramış ve gereğini tatlı da olsa, sıkıntılı da olsa yapmaktan çekinmeyen hakikî, tam ayar müslüman eylesin...

Küçük küçük imtihanlardan, küçük küçük sıkıntılardan dolayı Allah'ın emirlerini terk edip yan çizenlerden, rahatına düşkünlerden, dünyaya dalanlardan, ahireti unutanlardan eylesin...

Âhir zamanın fitnelerine, fesatlarına bulaştırıp dinden imandan uzaklaştırmasın... Fâsık, fasit fikirlere düşürmesin... Kendimizi ve evlatlarımızı ve yakınlarımızı sevdiği kullarının zümresine dâhil eyleyip, cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin...

Fâtiha-i şerife mea'l-besmele!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

19. 07. 1987 - İskenderpaşa Camii

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

